

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանի (1914 օգոստոս-1915 յուլիս) բաժնորգրագրին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ: Ամսական բաժնորգրագրին է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Նամակ կամ դրամ չի պահանջվում.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 42

1915 ՄԱՅԻՍ 19 ԴՆ.
(2.3. 1915 Մայիս 6)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր է վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ: Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կովկասի Հայ կամաւորներին ի նպաստ ներկայացումք. — Հեռուէն ու մօտէն, մեր ներկայ կեանքէն. — Թիւրքիայի Հայերի վիճակը. — Երկրի դրոշմը. — Ռուս զօրաբանակը Թիւրքաստան տանի մէջ. — Ռուսները պատերազմը և Հայերը. — Հայերի Պարսկաստան. — Թիւրքերը Պարսկաստանի մէջ. — Թիւրքական գաղութները. — Թիւրքական յուրեր. — Կ.պօլսի պաշտպան իւր համարը. — Սեւ ծովի կողմէն. — Տարտակի մէջ. — Համալսարանի պատերազմը. — «Լուսինայի» քննադատութիւնը. — Զեկար տերութիւնները. — Մանուկներ:

«ԿՈՎԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐ» ԻՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄԸ

Կիրակի օր (16 մայիս) Արմենիա փողոցի «Մասիկա» սրահին մէջ տրուեցաւ «Կովկասի Հայ կամաւորներ»-ին ի նպաստ հանդէսներէն յացումը որ անկեղծաբանութեամբ արդիւնաւոր եղաւ. արդիւնաւոր ոչ միայն նիւթական տեսակէտով, որ իրեն զուտ հասոյթ հաւանորէն 350 ֆրանգէն անդին չկրնար անցնել ի հարկէ, (քանի որ տեղիս Հայ գաղութը թէ և Հայ մատու, Հայ մամուլ ունի և հայերէն լեզուով թատերական ներկայացումներ ալ սկսած է ունենալ, բայց շատ փառաթիւ է) այլ աւելի արդիւնաւոր և ուրախացուցիչ տեսարան մը կը ներկայացնէր բարոյական տեսակէտով սրով հետեւ սրահին մէջ գրեթէ ամբողջովին ներկայ էր տեղիս Հայ գաղութը. այդ, կին, փոքրիկ մանուկներ, ամէն հասակի, ամէն դասակարգի և դանդաղ հոտանքների պատկանող Հայեր անխորաբար լցուած էին այն տեղ. Կովկասի Հայ կամաւորներին օգնելու ձայնը, Հայաստանի անունը, Ֆրանսիայի մէջ հայերէն լեզուով թատերական ներկայացում տեսնելու փափաքն ու ուրախութիւնը բաւական եղած էին ամէն Հայեր անխորաբար իրար քով համախմբելու այն.

տեղ: Տեղը ծերունիներ անգամ, պարտն շնչով կարծես վերածնունդ, ազգային զգացումով ոգևորուած, պարտք սեպած էին իրենք ալ մասնակցութիւն ունենալ այս հանդէսին մէջ և իրենց ներկայութեամբ ոգևորել ու քաջալերել իրենց ազգակիցները: Հանդէսին նախագահը Տիար Յովհաննէս Սահաթեան, «Կովկասի Հայ կամաւորներին նպաստող Մարտիկի կոմիտէ»-ին խորհրդական անգամ, հանդէսը բացաւ ֆրանսերէն ճառով մը. այնպէս որ հետաքրքրութեամբ կամ հրաւիրուելով ներկայ գտնուող մի քանի ֆրանսացիներն ու ֆրանսուհիներն իմացան թէ ինչ տոկոսով դրութիւն կը տրեւ թիւրքահայ յացումի մէջ և թէ ինչպիսի զգացումներով ոգևորուած են այժմ աշխարհի ամէն կողմ գտնուած Հայեր, որոնց ազգակիցներէն բազմաթիւ հաղարտւորներ կամաւորների գունդեր կազմած և իրենց յատուկ հայ խմբապետներ ունենալով, ռուս զօրաբանակի կողքին կանգնել կը կռուին Թիւրքիայի կործանարար բռնապետութեան դէմ: Ճառը վերջացաւ Vive l'Arménie! Vive la France! Vivent les Alliés! ազատական մէջ և զաշնակահարութեան ուսուցիչ Օրիորդ Clotilde Laugier սկսաւ գաշնակի վրայ նուազել Մարտիկը որ հանդիսականները ունկնդրեցին յատենկայա, զիրենք հիւրընկալող ազատասէր Ֆրանսայի ի յարգանս (Օրիորդը յետոյ ալ մի քանի անգամ թէ' հայերէն և թէ' ֆրանսերէն երգեր նուազեց գաշնակի վրայ, որոշեալ միջնադարներին ատեն): Այնուհետև Տ. Երուանդ Թորոսեան եռանդուն չեղտելով արտասանեց Պատու-Քաթիկոսի ազատաշունչ ոտանաւորներէն «Ղարիպ Մշեցի»-ն որ Մուշի հեռաւոր երկրէն իր Հայ եղբայրների կողմէ հոս զրկուած կը յայտարարէր թէ մենք ձեր փարան չենք ուզեր, զէնք տուէք մեզի պաշտպանութեան համար: Իրեն յաջորդեց Մ. Փորթուգալեան, Արմենիայի խմբագիր-անօրէ.

նը, որ ներկայ ժամանակի պահանջը և Հայ ժողովրդի պարտականութիւնը յիշեցուց, իրեն վերջաբան գնելով այս նշանաւորը՝ «Հայը Հայաստանին և Հայաստանը Հային» որ բուն ծախսահարութիւններով ընդունուեցաւ: Հանդէսին Բ.մար սկսաւ Ա. Դի. տանեանի զրած Արարիկի թատերախաղի ներկայացումով որ անուանի յեղափոխական խմբապետին մարտական գործունէութիւնը գրուող մը կը ներկայացնէր, իրեն ռազմադաշտ ունենալով 1904ին Սասունի լեռները: Պէտք է բոլոր բարդ դժուարութիւններն ալ, գրեթէ առանց բացառութեան, իրենց դերերի տէրն էին, այնպէս որ հանդիսականները պիտի դժուարանային հաւատարմութեամբ ծանօթ չլինէին գործող անձերը, թէ ատենք լոկ արուեստասէրներ (amateur) են և ոչ թէ արուեստագէտներ (artiste): Այդ բանը պատիւ կը բերէ նաև իրենց կառավարիչ (régisseur) Տ. Արշակ Թորոսեանին որ կարողացած էր շատ կարճ ժամանակի մը մէջ պատրաստել թատերասէրների խումբը այդպիսի յաջող ներկայացման մը համար: Այս առթիւ մասնաւոր շնորհակալութեան արժանի են Թորոսեան երկու եղբայրները (Արշակ և Երուանդ) որ զիրենք Մեկ պոմնի և Թալիաի ներշնչութիւնն ունենալով և անոնցմով ոգևորուած, շատ մը դժուարութիւնների յաղթելով կը յաջողին հայ թատերաբեմ մը յարգարել Մարտիկի մէջ: «Անդրանիկ»-ի ներկայացումը շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականների վրայ. հանդերձաւորութեան բաւական լաւ յարմարեցում էին և կը յիշեցնէին հայ Հայրենիքը, դերասանների խօսքերը, շնչերը, շարժումները կը յուզէին հանդիսականների սիրտները մինչև իրենց աչքերը և բուն ծախսահարութիւններ կը խլէին յաճախ: «Անդրանիկ»-ի վերջանալէն յետոյ միջնադար մը տեղի ունեցաւ որ

հանդիսականներին դիւրութիւն և ժամանակ տուաւ չքառեցանքն մօտենալով կազմութեան, Կովկասի Հայ կամաւորներին այնպատ մը զօրացուելով ատկէ: Միևնոյն ժամանակ մի քանի Հայ օրիորդներ ալ ծաղիկաճառութեամբ կը զբաղէին ի նպաստ Հայ կամաւորներին: Դադարի վերջանալէն յետոյ ներկայացուեցաւ «Գաւաթ մը թէյ» կատակերգութիւնը որ սկզբէն մինչև վերջ ծիծաղեցուց հանդիսականները: Տ. Երուանդ Թորոսեան այնքան բնական և ծիծաղաշարժ կերպով կը ներկայացնէր իր դերերը կատարելով մէջ, որ ինքն իրայ ներկայացում ատեն զեռ ինք բերանը չբացած, իր շարժումներն ու ձևերը զուարթութիւն կը պատճառէին և ոգևորուած ծախսահարութիւններով կաշմունէր իր երեսմը: Ծաղիկաճառը նուիրուեցան գաշնակահար Օրիորդ Դիւրիւմ Լօմիէին, Օրիորդ Լ.Ֆիդիկ իւթիւհանին որ կոմսահի զերը կատարեց «Գաւաթ մը թէյ» կատակախաղին մէջ և Օրիորդ Հայկանոյ Փորթուգալեանին որ Սասունցի աղջկան դերը կատարեց «Անդրանիկ»-ին մէջ: Հանդէսներկայացումը որ սկսած էր կէսօրէն յետոյ ժամը 3ը մի քանի րոպէ անցած, վերջացաւ ժամը 6½-ի ատեններ և հանդիսականները մեկնեցան շատ լաւ և խոր տպաւորութեան մը տակ, այնպէս որ 1915 մայիս 16ը անմոռանալի թուական մը պիտի մնայ Մարտիկի Հայ գաղութի պատմութեան մէջ: Զեկարիւն ՈՒ ՄՕՏԷՆ Սեր Ներկայ կեանքէն

Համալսարանային պատերազմն իւր Զրդ ամսուան մէջ է: Այս շրջանն այլ եւս բեղմնաւորութեան չըլման է: Վարունին հետ միաժամանակ նոր գործունէութեան պիտի ձեռնարկուի, Երբեակ Համալսարանութեան կողմէն, վճարական նոր թափով: Հակառակ բոլոր մարդկային անթիւ կորուստներուն, քանզում հին ու նոր փառաւոր շնչերուն և հասարակ ժողովրդական կրած տառապանքներուն, ընդհանուր պատերազմը տակաւին կը շարունակուի, տակաւին քրիստոնեայ ազգութիւններ միևնոյն Ստոյնոյ անունով իրարու

արիւն կը քա-մեն: Եւ ո՞վ է որ վերջնականապէս խաղաղութիւն պիտի տայ աշխարհին: Անաստուած ու ան-կրօն (կեղծ բողոքական) կա՞յրը, հեղա-համայր Գէորգ Ե. Ալիզիւյ Թագա-ւորը, Թէ ազատարար Նիկողայոս Բ. Ռուսաց կայսրը: Ասոնք, երեքն ալ, արիւ-նակից են իրարու, և անձնապէս երեքն ալ աշխարհի խաղաղութեան համար ան-կեղծօրէն ցանկացողներ. սակայն կէտ մը կայ որ մեծ տարբերութիւնը կը գծէ ա-ռաջնորդն և վերջին երկուքին միջև. — բարեբարութեան և ազատամտութեան տարբերութիւնը: Ան որ իւր ժողովուրդի սիրոյն վրայ վստահացած է, այն որ իւր հպատակներու սիրայօթար Զուխա-բերութեան վստահացած է, և այն որ իւր հաւատքը դրած է ժողովուրդի կա-մաւոր ճակատագրի և անոր քան թէ բռնի տիրապետելուն վրայ, մշտնջենական խա-ղաղութիւնն ալ անկէ պիտի տրուի աշ-խարհին: 40 տարուայ տիրապետութեամբ Ալիզա-Լօռէն ատելութենէ զատ ոչինչ կրցաւ տալ իւր իշխողին, զինքն ստրկացը-նող գերման կայսրին, մինչդեռ ռուսական լայնածաւալ և բազմալեզու տէրութեան մէջ բոլոր ցեղեր անշտափելի սիրով մը կը սիրեն իրենց իշխողը: Ռուսական Բոլո-նիան վերջին օրինակն է ինքնավարու-թեան տրուած իրեն ռուս կառավարու-թենէն: Միլիտանտ մղոններով իրարմէ հեռու, տարբեր նկարագրով ու սովորու-թիւններով անշատ ազդեցութիւններով Մեծն Բրիտանիոյ Միացեալ թագաւորութիւնը կազմող տէրութիւնը, բոլոր ցեղերուն և լեզուներուն վրայ միեւնոյն օրէնքներու լուծովն է որ կարողացեր է իշխել ալիք-ներուն: և այսօր կապիւլ գերման նաւերն իրենց խորշերուն մէջ անշտափ: Այսօրինակ տէրութեան մը կազմին ինքնին երաշխիք է աշխարհի խաղաղութեան երբ զօրա-պաշտութիւնը (militarism) խորտակուի: Իսկ փոստուր Զրոնտան, ազատութեան և լուսոյ վստահանը, տառապող ազգերուն օգնելու իւր զգացումն արդէն նշան է ա-նոր անհուարտութեան, և անցիակէն կը դատուի անոր ասպարէի վիճակը: Խաղա-ղութեան ջանքերի այս երրորդութիւնը հաստատապէս աշխարհի տիրապետողներ պիտի լինի... իրենց սիրով ու պատա-մբաստութիւնով...

Նոր կեանք կը քա-մեն: Եւ ո՞վ է որ վերջնականապէս խաղաղութիւն պիտի տայ աշխարհին: Անաստուած ու ան-կրօն (կեղծ բողոքական) կա՞յրը, հեղա-համայր Գէորգ Ե. Ալիզիւյ Թագա-ւորը, Թէ ազատարար Նիկողայոս Բ. Ռուսաց կայսրը: Ասոնք, երեքն ալ, արիւ-նակից են իրարու, և անձնապէս երեքն ալ աշխարհի խաղաղութեան համար ան-կեղծօրէն ցանկացողներ. սակայն կէտ մը կայ որ մեծ տարբերութիւնը կը գծէ ա-ռաջնորդն և վերջին երկուքին միջև. — բարեբարութեան և ազատամտութեան տարբերութիւնը: Ան որ իւր ժողովուրդի սիրոյն վրայ վստահացած է, այն որ իւր հպատակներու սիրայօթար Զուխա-բերութեան վստահացած է, և այն որ իւր հաւատքը դրած է ժողովուրդի կա-մաւոր ճակատագրի և անոր քան թէ բռնի տիրապետելուն վրայ, մշտնջենական խա-ղաղութիւնն ալ անկէ պիտի տրուի աշ-խարհին: 40 տարուայ տիրապետութեամբ Ալիզա-Լօռէն ատելութենէ զատ ոչինչ կրցաւ տալ իւր իշխողին, զինքն ստրկացը-նող գերման կայսրին, մինչդեռ ռուսական լայնածաւալ և բազմալեզու տէրութեան մէջ բոլոր ցեղեր անշտափելի սիրով մը կը սիրեն իրենց իշխողը: Ռուսական Բոլո-նիան վերջին օրինակն է ինքնավարու-թեան տրուած իրեն ռուս կառավարու-թենէն: Միլիտանտ մղոններով իրարմէ հեռու, տարբեր նկարագրով ու սովորու-թիւններով անշատ ազդեցութիւններով Մեծն Բրիտանիոյ Միացեալ թագաւորութիւնը կազմող տէրութիւնը, բոլոր ցեղերուն և լեզուներուն վրայ միեւնոյն օրէնքներու լուծովն է որ կարողացեր է իշխել ալիք-ներուն: և այսօր կապիւլ գերման նաւերն իրենց խորշերուն մէջ անշտափ: Այսօրինակ տէրութեան մը կազմին ինքնին երաշխիք է աշխարհի խաղաղութեան երբ զօրա-պաշտութիւնը (militarism) խորտակուի: Իսկ փոստուր Զրոնտան, ազատութեան և լուսոյ վստահանը, տառապող ազգերուն օգնելու իւր զգացումն արդէն նշան է ա-նոր անհուարտութեան, և անցիակէն կը դատուի անոր ասպարէի վիճակը: Խաղա-ղութեան ջանքերի այս երրորդութիւնը հաստատապէս աշխարհի տիրապետողներ պիտի լինի... իրենց սիրով ու պատա-մբաստութիւնով...

գամանքն ի յայտ բերելով. քանի որ ըն-կերվարութիւնը պատերազմը չկրցաւ դադ-րեցունել, ուրեմն երեւակայական երազ է ատ, կեդրականը Թ. Մ. Նիկեան. «Զա-տիկը» խորագրով յօդուածին մէջ վարդա-պետի մը քարոզը գետեղած է, «համազ-գային եղբայրութեան մը փարելու պէտք ունինք» կըսէ. և չի մտածեր որ Քրիստո-նէութիւնը 2000 տարիներու կեանքով կրցած չէ արեւնահեղ պատերազմներ դադ-րեցունել համակրօն և համաձայն ազգե-րու մէջ, և կ'ակնկալէ որ ընկերվարական դադափարը 50 տարուայ կեանքով անկա-րել լին ընէ — զաղբեցունել պատերազմը զբամասիրական դրութեան շրջանին մէջ:

Ինչ որ է. իբրև լրագիր հետաքրքրու-թեամբ կը կարդացուի, սակայն հայ լրագ-րի մը նոր կեանք մտցունելու համար մեր ազգին մէջ, անունէն առաջ նկարա-զերը նորելու պէտք ունի... Զարգանքի պարտականութիւնը մը կը ծան-րանայ վրասպարձանագրելու համար Աննա վարժուչի մահն ու անցեալ գործունէութիւնը: Ամիսացիներու իգական սեռի առաջին վարժուչին եղած է: Մեծ ռուսում մը չունէր ան, սակայն իւր բնածին աշ-խատութիւնով Եկեղ խալիֆայէն սորված էր ինչ որ պէտք էր այն ատենները մէկ մը ռուսական ընկու համար՝ Նարեկ, Սաղմոս և Ռ.Ք. Կանոններէն դասեր առ-նելով: 1875ին Ամիստի (Տիարպէքեր) Ս. Կիրակոս եկեղեցւոյ աղիկներու դպրոցին համար վարժուչի կը նտրուի մրցումով, երբ Ամիստի նորածին ընկերութիւններ-Որդևիրաց, այրենասիրաց, Անձնուէր — առաջին անգամը լինելով Ամիստի մէջ աղիկանց վարժարան մը կը բանան: Այն ատեն Աննա վարժուչին հալիւ 18-20 տարեկան օրիորդ մը, յաջողութեամբ կը վարէ դպրոցին վարժուչիութիւնը, աշա-կերտուհիներուն սորվեցունելով միանգա-մայն ասեղնագործութիւն՝ որ նոր կ'սկեր ընդհանրապէս Ամիստի ժողովուրդեան մէջ:

Թէ և մեծ եղած չէ Աննա վարժուչիի կրթական գործունէութիւնը, սակայն ա-ռաջինը լինելուն համար իւր անունը միշտ պիտի յիշուի, որովհետեւ իրով կ'սկսի աղիկներուն համարձակ կերպով գրեւ-կարգաւ սորվելու գործը:

Թագու՛մը կատարուեցաւ ամսոյ 11ի կիւրակին: Հանգիստ իւր վստահաբեկ ոսկորնե-րուն: ՏԱՃԱՏ Ուստի Հօգօքն Ն. Ճ. 16 ապրիլ 1915

ԹԻԻՐԲԵՍԻ ՀԱՅԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ Միլիտանտ կը հեռագրեն մայիս 16ին. «Փոփոջ տ'իբրաշիւս լրագրին կիմացնեն Սալոնիկէն որ կ'ալուէն եկած ճամբորդ մը կը տեղեկացնէ թէ Հայերէ վիճակը ճգնաժամային է: Մշտն կամբաստանուին իբրև մեղսակիցներ Ռուսներին:

Թիւրքերը գտեր են եղիւր վանի մէջ անթիւ հեռագրի գործիք մը որ Ռուսները իրազեկ կընէր թիւրք բանակի շարժումներին: Արաքները Սիրիայի և Պաղատի մէջ սարսա-փահար կընեն (terroriser) իսրայէլա-ցի ժողովուրդը որ կամբաստանեն թէ Անգլիացիներին հետ յարաբե-րու ծեան մէջ կը գտնուին: »

ԵՐԿՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ (Սուսցւած վերջին լրագրի)

«Ասպարականի, Բիթլիսի և Մուշի շրջանները ապստամբական վիճակի մէջ են: Որոշ վայրերում կը ռիւք անողոք ու կատաղի կերպա-րանք է ստացել. իսկ մենք անկարող ենք գէթ նիւթական օգնութիւն հասցնելու. երեկ օգնութիւնը պիտի գայ այն ատեն երբ ամեն բան վեր-ջացած լինի: Առնալով 1000 ոսկի պիտի հասցնել այստեղ, այլապէս շատ ուշ կը լինի: Կարինից ստաց-ւած տեղեկութիւնները, դրած փե-տըրուարի 25ի (10 մարտ) թւակա-նով, դրութիւնը նկարագրում են սոս-կալի յուսահատեցուցիչ կերպով: Իթիհատական պաշտօնեաները դա-զան են կտրել: Երեւ, բռնութիւն, պատի բռնաբարում և սպանու-թիւնները սովորական բաներ են դարձել: Կարնոյ փոլիս միւղիլին Դերմանում կապում է մի նշանաւոր հայու իր 10 տարեկան աղջկայ հետ և միասին գնդակահարում: Սպանու-թեան սպանալիքով և շատ անգամ էլ սպանալիքը գործադրելով՝ Ժո-ղովրդի քիչ թէ շատ ունեւոր տար-րերը թալանում և կողոպտում են: Միւս վայրերը աւելի նախանձելի վիճակում չեն: Երզնկայի հայերի ու նեղածները բռնութեամբ գրաւե-լուց յետոյ, սպանալով հրամայում են իրենց մօտ գտնւած իրերը դրա-մով առնել և յանձնել կառավարու-թեան: Ընդհանուր կողորածի սպառ-նալիքը կախած է ամբողջ թիւր-քահայ ժողովրդի գլխին: Կարին, Երզնկա, Դիարբեքի և դէպի մո-բողջ արևմուտք, մինչև Կիլիկիա՝ սպանութիւնները անհատաբար 5-7 հոգով՝ սովորական բաներ են դար-ձել:

«Տնտեսապէս վերին աստիճանի աղքատութեան հասցրին. դարնան ու աշնան ցանք չկայ, սրից ողջ ձագաճները ուրի՛ ճարակ պիտի դառնան: Սպանում ենք Զինկիզիու-նների, Լենկիթմուրներին ու Շահ-Ար-բաններին ժամանակներում: Ամեն կողմը զուլում է թագաւորում: Վաւ-պուրականը, Բիթլիսի լեռնային մա-սերը, Զէյթունը չկարողանալով դի-մանալ, փաթաթեցին զէնքին և կուի գրօշակը բարձրացրին: Անհա-ւասար կատաղի կուի... Թէ ինչով կը վերջանայ. պայքարը, ապագան ցոյց կը տայ: Հայերը նման մտա-դրութիւն չունեն: Կառավարութեան բռնութիւնները, սպանութիւնները և մանաւանդ պատի բռնաբարումները բաժակը լեցուցին: Այստեղ լուր է տարածել, որ Բեամիլ փաշան մեծ զօրքով քալում է Զէյթունի վրայ. երեւակայեցէք Զէյթունի դրութիւնը եթէ պարտուեցան...»

«Արմաւիրի թիւրք կամաւորները գիշերելու համար ցլած են հոյ-աները: միւլաղիմը բռնաբարում է տան կնոջը. գիւղացիք սպանում են միւլաղիմին: 4 կին և 5 այր մարդ

այդ պատճառով բնտարկում են: Տիֆլ ասկալի աւերներ է գործում կարնոյ զօրքի ու ժողովրդի մէջ. ամբողջ զօրքը հալեց. օրական 300 հոգի մեռնում են միւսյի քա-ղաքի մէջ: Համաճարակը կոտորում է նաև դիւղերում. մահացութեան չափը անհաւատալի թւերի է հաս-նում: Թիւրքերը հողիւ կարողացել են նորէն 40.000-50.000-նոց մի բա-նակ կազմել. բայց կոտորած և ու-ժասպառ մի բանակ ինչկրնայ ընել: Դրութիւնը սոսկալի է և հէնց առա-ջին ճակատամարտում մեր լայնակը օգը կը ցնգի:

«Ահա մեր խելօք զեկալարները այս դժբախտ երկրի վիճակը ինչ խաղի տակ դրին, առանց կշռելու իրենց նիւթական ու բաշոյ սկան ոյ-ժերը:

«Դրութիւնը այստեղ օրէցօր ծան-րանում է. առանց ունէ լուրջ պատ-ճառի փակեցին Ազատամարտը անո-րոշ ժամանակով: Խմբագիրներէն մեկը (պարսկահայատակ) պառնց ունէ պատճառի բանտարկել են և հակա-ռակ պարսից կոնսուլայի պնդումներին, դեռ չարձակեցին: Այստեղ լսեցինք, որ մտադրութիւն ունին Լենկիւրի աքսորելու:

«Մշոյ Ռուբէնը փախտաւորան էր, այժմ չգիտենք ինչ վիճակում է:

«Այնտեղում է լայն հողի վրայ. Ամերիկա, Իտալիա և այլ չէզոք երկիրներում բողոքի ձայն պիտի բարձրացնել ու միջամտութեան հը-րաւիրել: այլապէս Հայաստանը դառ-նալու է աւել ակների մի կոյտ...»

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ ԹԻԻՐԲԱՍՏԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադէն հաղորդած են մա-յիս 8ին. «Օլթիի երկրամասին մէջ մեր զօրքերը քաջաբար յարձակեցան Թիւրքերին վրայ և զանոնք տեղա-հան ըրին իրենց ամուր գիրքերէն որ դրաւած էին Սիւլիշայ գետին քով:

Ալաշկերտի հովտին մէջ ռուս հե-ծելապօրքը յաջող կերպով կուի մը ունեցաւ Գիւրտերին հետ:

Պետրոգրադ, 12 մայիս.

Մայիս 9ին Օլթիի կողմերը մեր զօրքերը շարունակեցին նեղը գնել Թիւրքերը որոնք դէպի հարաւ-արևմուտք նահանջեցին և պարպե-ցին թուրքաշէքի երկրամասը:

Ալաշկերտի ուղղութեան վրայ, մեր զօրքերը տեղահան ըրին Թիւր-քերը Տուրաթ-Բէպիլիի երկրամա-սէն: Նոյն կողմերը, Եփրատի ձախ եզերքին վրայ մեր հեծելապօրքը յաղթական կուի մ'ունեցաւ Գիւր-տերին դէմ:

Թափարիլի կողմը տիրացանք Աճօկի հովտին:

Պետրոգրադ, 14 մայիս.

Օլթիի ուղղութեամբ ռուս զօրքերը իրենց դիրքերը հաստատեցին Քիզիլ տաղի լեռնաշղթային վրայ և կիրճերին մէջ: Մինք թիւրքերը դէպի հարաւարեւմուտք նետեցին:

Մենք յառաջիմեցինք Տուտաքի հարաւակողմը և մեր հեծելազօրքը յառաջացաւ դէպի Փաթնոց ուր ընդհարում մ'ունեցաւ Քիւրտերի հետ որոնք ցրուեցան վանի ուղղութեան մէջ:

Մեր զօրքերը տեղահան ըրին թշնամին Ապաղայի դաշտէն:

Միւս կողմերի վրայ ոչ մէկ փոփոխութիւն կայ:

ՌՈՒՍԵՒԹԻՐԲ ՊԱՏԵՐԱԶԾԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Կովկասեան ռուս բանակի ղեկավարներէն զօրավար Օգանովսկիի ջանքով որ ամէն կերպ կաշկարհայ հայ կամաւորագործները դործունէութեան, Քանաքեռի մէջ բացուած է հայ խմբերին սպաններ պատրաստող զբաւրոյց մը, ռուս սպանների ղեկավարութեան տակ նոյնպէս անոր պատճառով հաստատուած է Քանաքեռի մէջ հազար հոգիներ պահեստ մը հայ գունդերին համար ուր պիտի մարզէին անվարձ կամաւորները:

Ռուս զինուորական իշխանութիւնները կողմէն առաջարկուեցին է հայ կամաւորների խմբապետներին, մասնաւորապէս Մնգրանիկին, ընդունիլ ռուսական սպայութեան տառիճաններ. բայց այս քաջարի հրամանատարները աւելի նախընտրեցին մնալ հայ խմբապետների անունով քան թէ ընդունիլ զինուորական և պաշտօնական անորոշումներ:

Կովկասէն եկած տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ վանի և Զեյթունի կողմերը Հայերի և Քիւրտերի միջև ընդհարումներ կը պատահին, իսկ անդէն և անպաշտպան հայ գիւղերը կը թալանուին և բնակիչները կը ջարդուին: Եւթիմանի վէհէ. կաթողիկոսը իմանալով այս կոտորածի լուրերը, գիտեր է Ամբրիկաի Միացեալ նահանգների նախագահ Ռիլընդին որ պաշտպանէ թիւրքայեան ստակալի կոտորածներէ:

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Ստացանք «Տարեկան հաշիւ» վաւրն 1913 ամի, Ազգային-Կրօնական, Բարեգործական և Կրթական հաստատութեանց Նոր-Ջուղայի և Դրոյ-բոցայ գիւղօրէից և Եկեղեցեաց Բաշեւայ և Շիրազիւն:

Այս տեղեկագրի հաշիւով միայն Նոր-Ջուղա քաղաքի կրօնական, բարեգործական և կրթական գաւազան հաստատութիւնների մուտքն է եղած, 1913րդ տարիի ընթացքին

մէջ, 589.897 դրան (1). իսկ եւքը 516.142 դրան:

Իսկ Նոր-Ջուղայի առաջնորդութեան թեմերէն Բաշեւի և Շիրազի եկեղեցական հաստատութիւնները 44.808 դրանի ելեմուտք մը ցոյց կուտան:

Այս զանազան հաստատութիւններ մուտքի աղբիւրները կը կազմեն այգիները, կայուածները և մասնաւորապէս նուիրատուութիւնները որոնք կը լինին առ հասարակ առատածեռն Հնդկահայերի կողմէն:

ԹԻՐԻՔԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷ

Պետրոգրադէն հեռագրած են մայիս 7ին. «Ուրմիաի երկրամասին մէջ թիւրքերի յաղթուիլը խորին տպաւորութիւն մը յառաջ բերաւ ամբողջ Պարսկաստանի մէջ և բոլորովին տկարացուց թիւրքասիրական դաշտապանների տարածումը: Բնատարած լրացուցիչ տեղեկութիւններին նայելով, խորի և ճիշմանի կողմեր թիւրքերի յարձակումը շատ կատաղաբար եղած է: Ի սկզբան Ռուսների շատ կնճառտ մէկ զօրաւորութիւն հետեանքով առերևոյթ յաջողութիւն մ'ունեցեր են թիւրքերը որով քաջաբերուած յառաջ նետուեցին, բայց անմիջապէս շրջապատուեցին և ստակալի կրակի մը ենթարկուեցին յետոյ հարկադրուեցին սուլի նով կուլիլ: Թշնամին կատարելապէս ջախջախուեց է: »

ԹԻՐԻՔԱԿԱՆ ԳԱՋԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոնտոնի թերթերին մէջ հրատարակուած է հետեանքը.

Նոր տեղեկութիւններ ստացուեցան քրիստոնեայների տակալի կոտորածների վրայ որ Քիւրտերն ըրած են Պարսկաստանի հիւսիս-արեւմտեան մասին մէջ: Ուրմիաի ամբարկեան միտինդների գլխաւորը կը տեղեկագրէ որ 1.000 քրիստոնեայ սպաննուած են և 2000 ալ հիւանդութիւնների հետեանքով մեռած են:

Ռուսական դեր-հիւպատոսն ալ իր կողմէն կը տեղեկագրէ որ կիւնբը բռնաբարուած և սպաննուած, գիւղեր կրակի տրուած և Ս. Գիւրքերի սնչացուած են Ուրմիաի մէջ: Միայն Սալմաստի մէջ 300էն աւելի քրիստոնեայներ կոտորուեցին ռուս զօրաբանակի համեմէն երեք օր առաջ:

Կիւլպատանի մէջ թիւրքական հիւպատոսը հրաման տուեց է քաղաքը կողոպտելու և այրելու. տեղացի երեւելիներէն 85 անձ կապկպուեց, գերեզմանատուն տարուեց և իրենց աղբակոնների առջև կոտորուեցին: Քահանայ մը խաչը հանուեց և ուրիշ քահանայ մ'ալ ողջ ողջ այրուեց է. եպիսկոպոս մը կտրաւորուեց հան:

(1) Մէկ զրանը այժմ կէս ֆրանկ կարժէ:

Եւր է. կաթողիկ միտինդների տան մէջ ապաստանածները քաշկռուուելով թիւրք հիւպատոսին առջև տարուեցին և անոնցմէ 64ը գլխատուեցին:

ԹԻՐԻՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գահիրէէն մայիս 7ին հաղորդած են ֆրանսական թերթերին իրան նանցի Ասորի քահանայի մը վսեմ մահը որ թիւրքերը կախաղան հանած են: Թիւրքերիման պատեւաբարական տոնանք մահի դատապարտած լինելով Լիբանանի Սիւրի-Էլ-Ֆիլի հովիւ Եւսուֆ էլ Հայկ քահանայն, կախաղանը կանգնեցին Դաւանկոսի մեծ հրապարակին վրայ ուր հազարաւոր զօրքեր շարուած էին: Դատապարտուածը սուսերաւ մերկ զինեալ ոտով կանգնեց և հեծելազօրքի շոկատէ մը շրջապատուած բերուեցաւ այնտեղ: Հրամանատարը իրեն մօտենալով հրամայեց որ սուլեանին և իր դաշնակից երկու կայսրերին համար «Կեցցէ» պատգամ ֆահանայն պատասխանեց «Կեցցէ Պրանսան, Անգլիան և Ռուսիան» աղաղակելով: Զինք բարձրացուցին աթոռակի մը վրայ և չուանը անցուցին վիզը: Հրամանատարը նորէն ըստ իր պահանջածը «Թող իմ մահիս մեղքը զայն վճռողների գլխին վրայ ծանրանայ» պատգամ իր բոլոր ուժով Ասորի քահանայն. «Ես կը մեռնիմ հաւատարիմ մնալով մեր կրօնքին և ազգային աւանդութիւններին: Կեցցէ՛ Պրանսան, Կեցցէ՛ Պրանսան»:

Կ.պօլսի ամերիկեան դեսպանը մայիս 2ին հեռագրեր է Անգլիաի արտաքին գործերի նախարարութեան թէ պատերազմական նախաբար Լիւվէր փաշան ըստ է իրեն թէ որովհետեւ դաշնակից մարտանաւերն և օդանւորները ռուսները արձակելով կը սպաննեն Կալիպոլի թերակղզիի հանդարտ բնակիչները, ինք ալ Պրանսացիներն ու անգլիական հպատակները Կ.պօլսէն պիտի զրկէ Կալիպոլի, նոյն վտանգին ենթարկուեալ համար, եթէ անգլիական կաւաւարութիւնը հրաման չտայ ուրաւորաւ կրէյ պատասխանելու է որ եթէ Անգլիացիների և Պրանսացիների կեանքը վտանգուի կամ վիրաւորուին անոնք և կամ սեփական կողմէն անհնազանդուելու պատճառով մը, բրիտանական կառավարութիւնը անձնապէս պատասխանատու պիտի համարի Լիւվէր փաշան, մեծ վէզիր Սաիտ Հալիմ փաշան, օսմանեան դահլճի անդամները և օսմանեան զօրաբանակի գլխաւորները և անոր համեմատ պիտի անօրինէ իրենց համար:

Կ.ՊՕԼՍԸ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԹԻՐԻՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Կ.պօլսէն ստացուած տեղեկութիւններին համեմատ, Լիւվէր փաշան է որ որոշեց է դաշնակիցների յարձակմանը թիւրքերի կողմէն գիւմարութեան առանցք դարձնել Կ.պօլսը: Նախարարական խորհրդի յայտնած կարծիքին հակառակ ընդունուեց է այդ ծրագիրը, որի համեմատ քաղաքը շատ մը մասերի բաժնուած է որոնք հեռախօսով միացած են իրար հետ: Այդ մասերի մէջ բաժնուած է 25.000 կանոնաւոր զօրքերէ բաղկացած բանակ մը: Որովհետեւ կղզիներիէն, նահանգներիէն և Կ.պօլսի ծովեզրերէն թընդանօթները վերցուած տարուած են ամբացնելու համար վտարուրը: Տարտանէլը և Զմիռնը, որոշուած է որ մայրաքաղաքին պաշտպանութիւնը հրացանով և ռումբերով միայն կատարուի: Կ.պօլսի փողովորդը պէտք է մասնակցի այդ պաշտպանութեան: Ասոր համար 18 տարեկանէն մինչև 45 տարեկան ամէն մարդ զէնքի տակ պիտի կանչուին անմիջապէս երբ դաշնակիցներն երենան Կ.պօլսի առջև:

Թիւրքական բանակի գլխաւոր զօրապետները կը յայտարարեն թէ Երիտասարդ-Թիւրքերի այդ ծրագիրն երեւակայական է ինչպէս որ երեւակայական եղած են իրենց իշխանութեան գլխին անցնելէ ի վեր կազմած բոլոր ծրագիրները:

Կ.ՊՕԼՍԻ ՄԷ

Մայիս 12ին կը հեռագրեն Պոքրէէն: «Կ.պօլսէն կը տեղեկացնեն որ քրիստոնեայներին և օտարականներին համար կեանքը ծանր է քաղաքին մէջ, որովհետեւ մոլեռանգների կուսակցութիւնը Գերմաններէն մղուած կրնայ ինքզինքը յանձնել ցաւալի ծայրահեղութիւններ: Սակայն կը կարծուի որ ողջ միանների կուսակցութիւնը պիտի կրնայ հասկնալ այն ծանր հետեանքները որոնք կրնան յառաջ գալ նրան անկարգութիւններէ: Արդէն իսկ մոլորվորդը կսկսի հասկնալ գերման և թիւրք դործակալութիւններէն յայտարարուած բոլոր յաղթութիւնների ստույգութիւնը: Այսպէս, ուղթանին հանդիսաւորապէս Ղազիր տիտղոսը արուելու առթով կազմուած կրօնական արարողութիւնների նախընթաց օրը, օսմանեան հեռագրական դործակալութիւնը յայտարարած լինելով թէ նոյն օրն իսկ անգլիացի և ֆրանսացի վիրաւորներ պիտի փոխադրուին Ստամբուլ, իսկ ռուս բազմութիւն մը վտարած էր հօն, ներկայ գտնուելու համար այս տեսարանին: Թուախաբարութիւնը մեծ եղաւ, երբ կառքերով բազմութիւն իսկաւ վիրաւորների անցնելը տեսնուեցաւ: Բազմութիւնը, մասնաւորապէս կիներէ կազմուած, իր հա-

կաղաղակներով ցոյց ըրաւ այս տե-
սակ խաբէութեան մը գէտ: Կը հաս-
տատուի որ 15.000ի չափ վերաւոր-
ներ Կ.պօլիս փոխադրուեցան որոնց
մէջ կան և գերման թնդանօթածիգ-
ներ ըստ թիւի սպայներ:

Կը յայտարարուի որ Միւրթիւն
և Յառաջիմութիւն կուսակցու-
թեան մեծամասնութիւնը կը հակի
Կ.պօլիսը յանձնելու գաղափարին:

— Կ.պօլիս քաղաքը ծանր ան-
կարգութիւններ թափաբերած մը
դարձած է: Հազարաւոր մարդեր
փողոցներին մէջ ցոյցեր կընեն պա-
տերազմին դէմ: Վերաւորեալներին
Կ.պօլիսի հիւանդանոցները փոխադ-
րուիլը ճշմարտագէտ պանական եր-
կիւղ մը պատճառած է ժողովրդին
մէջ: Ոստիկանութիւնը ցուցարարնե-
րին դէմ անգթութեամբ վարուելուն
համար՝ շատ մեծ իրարանցումներ
և անկարգութիւններ կը պատահին:

Շատ մը վաճառատուներ և օթե-
ւաններ (hotel) կողոպտուեցան: Բե-
րա-Յալէս-Օթէլին վրայ պատուհան
չմուտք ուր ապակիները կտրտուած
չլինին: Սուլթանին անձնապաշտ
զօր-
քերին զիմուս եղաւ ցոյցարարնե-
րը ցրուելու համար: Բէրա-Յալէսի
առջև անկարգութիւններ ծագելուն
պատճառն այս եղած է որ գերմա-
նացի ոստիկանական պաշտօնէութիւն
մը զետեղուած է այդտեղ: Ժողո-
վրդին մէջ երեւակայական շատ մը
զրոյցներ չըլան կընեն: Իբրև թէ
դաշնակիցներն արդէն ներուցներն
անցած են և Կ.պօլիս կը մտնեն: Թէ
նուս կառավարիչ մը նշանակուած է
Կ.պօլիսի համար և այլն:

ՍԵՒ ԾՈՎԻ ԿՈՂՄԷՆ

Աթէնքէն կիսանցնէ թէ երեք
նուս օգաշուններ ուսմբեր նետեր են
Կ.պօլիս վրայ ուր մեծ փառանք
պատճառներ են:

Պոքրէշ, 12 մայիս

Պուրկազէն կը հեռագրուի որ
Ռուսերը ցամաք զօրք կը հանեն,
թիւրքական հողին վրայ, ինչիստաի
մէջ, 12 հազարամէթը հեռու, պու-
կարական սահմանադիւէն: Կը
լսուի ուժեղ թնդանօթածիգութիւն
մը Սև Ծովի կողմէն:

Աթէնք, 14 մայիս

Անգլիական օդանաւ մը երեկ թը-
ռիլ մը կատարեց Կ.պօլիս վրայ,
պանական երկիւղ մը տարածելով
այնանդ: Յետոյ զործիքը ուղղուե-
ցաւ դէպի Սև Ծով: Թիւրք օդանաւ
մը որ ի զուր հետամտած էր զայն
զարնելու, կործանուելով ինկաւ Պահ-
չէ-Քէօյի վրայ թիւրքական հրետա-
նիկ հարուածներէն, որ զայն անգ-
լիական օդանաւը կարծած էր:

ՏՍՐՏԱՆԷԼԻ ՄԷՉ

Աթէնքէն հեռագրած են մայիս
13ին: «Դաշնակից նաւատորմը նե-
ղուցներին մէջ մտնելով, երեկ գի-
շեր ուժերով Քիլիս-Պահլը, Սուլ-

դանիէ և Նախարար ամրոցները: Ա-
ռաւօտեան ժամը 8ին ընդհատուելով
ուժերով թիւնը, վերսկսաւ ժամը
11ին և կը շարունակուի: Դաշնա-
կիցները կը յառաջդիմեն: Թիւր-
քերը, թէև բազմաթիւ օդանաւան
զօրքեր հասան իրենց, յետ կը մըղ-
ւին, որովհետև նաւատորմի ուժա-
կոծութենէն մեծ փառանքի կեն-
թարկուին: Թիւրք իւրամտները
լցուած են դիակներով: Անգլիական
«Գուլի-Էլիզապէթ» զրահաւորը կը
ուժերով թշնամի գերքերը: »

— Անգլիական «Կօլիսթ» զրա-
հաւոր նաւը Տարտանէլի մէջ մայիս
12ի գիշերը թիւրքական հակազօր-
քերուածք մը հարուածուելով ըն-
կըղմուեց: Կը կարծուի որ 500ի
չափ մարդեր ծովամոյն եղած են:
20 սպայ և 160 մարդ ազատուած
են:

— Անգլիական թիւ 14 ընդծո-
վեալ չողքներ, որ Մարմարաի ծո-
վին մէջ թափանցած է, թիւրքական
թնդանօթակիր 2 չողքներ և մէկ
փոխադրանաւ ընկղմուեց:

ՀԱՄԵՐՈՊՈՍԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Արևմտեան ռազմադաշտէն եկած լու-
րերը հետզհետէ աւելի ուրախացուցիչ կը
գտնուին: Տրանսական, անգլիական և պէլ-
զօրքերը յաղթական կը յառաջանան Պէ-
ժիգի մէջ ինչպէս և Տրանսաի հիւսիս-
յին դէպքերու ծառայած մասին մէջ:
Գերմանացիներն ուժաւորուած դարձած կե-
րէին մինչև Ալգիւրացիներն ու Տրանսաի-
ները նորանոր ոյժեր յառաջ բերելով այժմ
յարձակողական դիրք մը բռնել սկսած են
աշխարհի խաղաղութիւնը վրդովող ընդ-
հանրական թշնամիին դէմ:

Տրանսական զօրքերը Առասի հիւսիս-
կողմը մեծ յաղթութիւններ տարին տե-
ղահան ընելով Գերմանացիները: Մայիս
11էն ի վեր սկսած էին հարաւակողմէն
չըլնապատէլ Գարանի գիւղաքաղաքը որ
այդ երկրամասի մէջտեղը կը գտնուի և
Գերմանացիները շատ զօրաւոր կերպով
զայն ամրացուցած և իրենց պաշտպանո-
ղական դիրքի և հաղորդակցութիւնների
համար շատ կարևոր կեդրոնաւայր մը
դարձուցած էին: Տրանսաիները արեւել-
քի կողմէն յարձակեցան անոր հաղորդակ-
ցութիւնների գլխաւոր դիմ վրայ և յա-
ջողեցան տիրապետելով Գարանիին, բազ-
մաթիւ ռազմամթերք ձեռք անցուցին:

«ԼՈՒՍԻԳՆԻՍ» ԻՆՏԵՐՄՈՒՆԻՒՆ ՀՆՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Անգլիական Գիւնարտ ընկերութեան
Նիւ Եորքէն ճանրողներով Լիվերքուլ
վերադարձող «Լուսիգանիս» չողքներին
գործելահարը նկղմուելը գերմանական ընդ-
ծովայ մարտանաւի մը կողմէն, որ հե-
րաւարդուած ենք նախորդ թուով, պատ-
ճառ դարձաւ այնպիսի զայրոյթ գրգռելու
անգլիական պաղարիւն ժողովրդին մէջ որ
Լոնտոնի և անգլիական ուրիշ մի քանի
քաղաքների մէջ յարձակումներ եղան
Գերմանացիների վրայ, քանդուեցան ու
կողոպտուեցան գերմանական մի քանի
վաճառատուներ և ոստիկանութեան մի-
ջամտութիւնն ու կառավարութեան սառ-
տեղը հազիւ կարողացան հանդարտեցնել
զրգուած ժողովրդի ծայրայեղութեան
դիմումները՝ գերման բարբարոսութեան
անմիջ դժգոհի վրէժը լուծելու համար:

— «Լուսիգանիս» ընկղմուելը, որին
դեռ գնացին նաև 100ի չափ Ամերիկացի

ճանրողներ, մեծ զայրոյթ և գրգռութիւն
պատճառեց նաև Ամերիկայի Միացեալ-
Նահանգներին մէջ: Նախագահ Ուիլսոն,
իւր ջիւղ խաղաղասիրական ճգնաժամներին
հակառակ, պարտաւորեցաւ ծանուցադրե-
մը զրկել գերմանական կառավարութեան,
պահանջելով որ Լաճէյի դաշնադրի պայ-
մանները յարգուին պատերազմի միջոցին
և չէզոք երկրացիների կեանքը չվտանգ-
ւելու համար՝ անմիջ ճանրողներ փոխադ-
րող նաւերը չընկղմուին սուանց օրինաւոր
հարցաքննութեան: Դրանուցադրելը խմբա-
գրուած է առանց պատերազմական պառ-
նալիքի բայց վճռական ոճով:

ՉԷՉՈՔ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յունաստանի նախորդ վարչապետ
Տ. Վէնիզէլոս որ Եգիպտոսէն Յու-
նաստան վերադառնալով Միդիլէն
Միտիլիի կղզին գնացած է, Լոն-
տոնի «Տէլի Թէլիգրաֆ» ի թղթակ-
ցին հետմայիս 10ին ունեցած տե-
սակցութեանը մէջ ըսեց է. «Կը
յուսամ որ ազատական կուսակցու-
թիւնը պիտի յաղթանակէ. բայց
եթէ պատերազմէն առաջ նոր դաշ-
լիւ մը կազմուել ունէ առաջարկ լինի
ինձի, պիտի մերժեմ ես: Իսկ պա-
տերազմի մասին իմ ունեցած տեսու-
թիւններս փոխուած չեն բնաւ. դաշ-
նակիցների վերջնական յաղթանա-
կին վրայ տարակուսիլը ծիծաղելի
է: »

— Հոլանտաի և Գերմանիայի միջև
վերջերս պատահած միջադէպներին
հետեւեալով հոլանտա տենդոտ գոր-
ծունէութեամբ մը կը զինուի և կը
պատրաստուի Գերմանիայի դէմ ինք-
նապաշտպանութեան համար:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԴԻՐՔԵՐ

Ար Լեկիայի խմբագրատան մէջ ծախու-
կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ
գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած
են իրենց առջև:

Մարտէլլէն դուրս զրկուել ճանապար-
հածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշ-
ւի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՛:
Մարտէլլի մէջ ծախուելու գրքերը և թէ
փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գրքերը:
Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուած-
ներն են: Առժեքը կանխիկ չստաց-
ւած գրքը չըրկուի: Արձանագրուած (re-
commandé-registré) ծրարով ստանալ
ուղղորդելու պէտք է 25 օտնգիլ աւելի զըր-
կին իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 ֆի-
լօէն աւելի պէտք չէ կշռէ:

Տարեք հոկտոբրական արուեստի եր-
կախութիւն Հ. Ս. Վ. Գանթարեան 1
ֆր. և 80 օտնգիլ. ճանապարհածախքով 2
ֆր. և 10 օտնգիլ:

Հ. Ս. Երեմեան. (Աղգային դիւքեր.
գրագիտ Հայեր. Տպար. 1913: Ա. շաք
Ղ. Աղգային, Մ. Մամուրեան, Հ. Ս. Բ-
տէն Բաղրատունի, Գարեգին եպ. Սրաւնձ-
տեանց, Խրիմեան Հայրիկ, Խ. Միսաքեան,
Ռ. Պէրպիւրեան, Գեր. Ե. Հիւրմիւզեան
Արդարակ Տէր Սարգսեանց. 2 ֆր. և 40
օտնգիլ. (Տ. 2. 80):

Նոյն Բ. շաք Մեքոպ-Մաշտոց, Հայ
աշուղներ, միջնադարեան գրականութիւն,
Յ. Ճանիկեան, հոգեւունջ գրողներ, Նար-

պէշ, Ա. Հայկունի, Տիկին Մ. Սվանեան,
Տերոյնց, Բ. Պարոնեան. 2 ֆր. 40 (Տ.
2. 80):

Նոյն Գ. շաք (Տ. Գարբիէլ Պատկա-
նեան, Հ. Ղ. Ալիշան, Խաչատուր Արո-
վեան, Թովմաս Թէրզեան: 2, 40 (Տ. 2. 80):

Նոյն Դ. շաք (Եղիա Տէմիրճիպաշեան.
— Արփիար Արփիարեան. — Նահապետ
Ռուսինեան. — Պետրոս Կուրեան).
2 ֆր. 40 (Տ. 2. 80):

Նոյն Ե. շաք (Գրիգոր Օտեան. — Մը-
լըրտիշ Պէշեթաշեան. — Երեմեյ Յով-
սէփ Շիւմանեան. — Սրապիոն Հէքի-
մեան: 2, 40 (2. 80):

Պողոսեանութիւն. պատկերազարդ: 1 ֆր.
և 30 օտնգիլ. (1. 60):

Կարթագոնութիւն. պատկերազարդ: 1, 20
(1. 40):

Երամաբանութիւն տեսական և գործ-
նական. պատկերազարդ: 1, 20 (1. 40):

Մեղուաբանութիւն. պատկերազարդ. 1, 75
(2 ֆր. :

Նոր կենդանաբանութիւն և Մարդս-
կազմութիւն պատմական և նկարագրական:
553 երեսներէ բաղկացած և 450 պատկեր-
ներով զարդարուած: Վերջը գրուած է
այս գրքի մէջ գործածուած ուսումնա-
կան բառերի հայերէն և ֆրանսերէն ցան-
կը: (Ընտիր գործ մը, ամէնքին ալ հետա-
քերթութեամբ ընթերցանութեան արժանի:
2 ֆր. և 50 օտնգիլ. (3 ֆր. :

Նոր Հանրաբանութիւն նկարագրական և
պատմական. 131 պատկերներով: 2, 20
(2. 40):

Երկրաբանութիւն 200 պատկերներով:
1, 20 (1. 40):

Տիեզերագիտութիւն պատկերազարդ. 1, 20
(1. 40):

Երկրագործութիւն տեսական և գործ-
նական ի պէտս երկրագործաց և երկրա-
գործական վարժարանաց. պատկերազարդ
1 ֆր. և 20 օտնգիլ (1. 40):

Հայ միտքը (Անուանի Հայ գրողներին
նշանաւոր խօսքերէն կազմուած հաւաքա-
ծոյ մը: Երկասիրութիւն Հ. Ս. Երեմեան-
նի 2 ֆր. և 60. (Տ. 3, 20):

Սարքեիկ (Հ. Ս. Երեմեան). ողբերգու-
թիւն: 1 ֆր. և 10 (Տ. 1, 20):

Հ. Ս. Գոնտարճեան. — ԳՐԱՄԵՒ-
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂԱՎ. 1914:

(Մանր տառերով ու մաքուր տպագրու-
թեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառ-
գրքով մ'է որ 5.000ի չափ բառ կը պա-
րունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը
խօսակցութիւններ գրուած են, Ֆրանսա-
կան բացատրութեան ոճերին ծանօթացու-
նելու համար) 1 ֆր. 05 (1. 10):

Հ. Ս. Գոնտարճեան. — ԲԱՌԱՐԻՐ-
ԳԱՂԱՎ. — ՀԱՅ. ՎԵՆԵՏԻԿԱ Ս. Ղազար.
1914: Գին 1 ֆր. 10 (1. 20):

(Գրպանի փոքրադիր բառարան մ'է 710
երեսներէ բաղկացած, աժանագին և ֆրան-
սերէն զրէժէ բոլոր գործածական բառե-
րը պարունակող. վերջը գրուած է նաև
անկանոն բայերի խոնարհումը):

Haic & Belus: A National Dram.
composed by M. J. Zorab. Calcutta.
1895. Գին 2, 40 (2. 50):

SETH. J. M. MESOVP History o
the Armenians in India (from the
earliest times of the present day).
5 fr. (5. 50)

ՏՆՈՒԼ — ՄԻՐԱԳԻՒ

Մ ՓԱՐՓՈՒԹԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն Տպարա՛ Մ. Փոքրագրութեան
Le Gérant: François CARRIERE.

Marseille. — Imprimerie du Midi